

Pasvalio rajono mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos tyrimo palyginamoji analizė (2016-2024 m.).

Pasvalio rajono savivaldybės
Visuomenės sveikatos biuras

MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ GYVENSENOS POKYČIAI

**PASVALIO RAJONO MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ GYVENSENOS
TYRIMO PALYGINAMOJI ANALIZĖ (2016-2024 M.).**

Parengė:

Oksana Vaserytė
visuomenės sveikatos specialistė, vykdanči
visuomenės sveikatos stebėseną

Pasvalys, 2024

IVADAS

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo tyrimai atliekami vadovaujantis Higienos instituto parengta gyvenimo tyrimų organizavimo ir vykdymo metodika. Visose Lietuvos savivaldybėse duomenų rinkimas (apklausa) mokyklose vykdomas kas ketverius metus kovo–gegužės mėnesiais. Kiekvienoje savivaldybėje apklausą mokyklose atlieka visuomenės sveikatos biuro specialistai. Mokyklose apklausiami atsitiktiniu būdu atrinkti 5-ų, 7-ų ir 9-ų (pirmųjų gimnazijos) klasių mokiniai. Mokiniai į tyrimą atrenkami laikantis reprezentatyvios imties dydžio sudarymo principo. Savivaldybėse, kuriose yra 250 arba mažiau vienos klasės mokinių, imties dydis neskaičiuojamas – apklausiami visi apklausos metu mokykloje buvę tos klasės mokiniai. Savivaldybėse, kuriose mokinių skaičius atitinkamose klasėse bendrai viršija 250, pagal nustatytas taisykles skaičiuojamas imties dydis. Kiekvienoje savivaldybėje, atliekant mokinių apklausą, skaičiuojamos trys atskiros imtys – penktokų, septintokų ir devintokų. Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo stebėsenos tyrimo 2016 m. 2020 m. ir 2024 m. klausimynus sudarė dvi dalys: 1) klausimai apie gyvenimą, kurie apima fizinį aktyvumą, mitybos ypatumus, prie ekranų praleidžiamą laiką, alkoholio ir tabako gaminių, elektroninių cigarečių, narkotikų vartojimą, patyčias, smurtą šeimoje, saugumą kelyje, asmens higieną, savo sveikatos ir laimingumo vertinimą; 2) bendrieji klausimai, kuriais gaunama informacijos apie pagrindinius demografinius (lytį, amžių, klasę, gyvenamąją vietą) ir socialinius veiksnius. Apklausos mokyklose 2024 m. vyko mokiniams pildant elektronines/popierines anketas.

Apklausas vykdė Pasvalio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro sveikatos priežiūros specialistai, atsakingi už sveikatos priežiūrą šiose mokyklose: Pasvalio Petro Vileišio gimnazijoje, Pasvalio Svalios progimnazijoje, Pasvalio Lėvens pagrindinėje mokykloje, Pasvalio rajono Vaškų gimnazijoje, Pasvalio rajono Krinčino Antano Vienažindžio pagrindinėje mokykloje, Pasvalio rajono Pumpėnų gimnazijoje, Pasvalio rajono Saločių Antano Poškos pagrindinėje mokykloje ir Joniškėlio Gabrielės Petkevičaitės – Bitės gimnazijoje.

1. SOCIODEMOGRAFINĖ RESPONDENTŲ CHARAKTERISTIKA

2024 metų mokinių gyvenimos tyrimo dalyvavo 516 Pasvalio rajono mokinių. Iš jų 298 mergaitės ir 218 berniukų. Palyginus su antruoju mokinių gyvenimos tyrimu, 2024 metais dalyvavo 16 mokinių daugiau.

Vertinant dalyvavimą pagal klases tyrimo dalyvavo 193 penktokai, 154 septintokai ir 169 devintų klasių mokiniai. Respondentų amžius svyravo nuo 9 iki 17 metų. Atlikto tyrimo rezultatai pateikiami bendrai tyrimo dalyvavusių visų Pasvalio rajono mokyklų. **1 lentelė.**

1 lentelė.

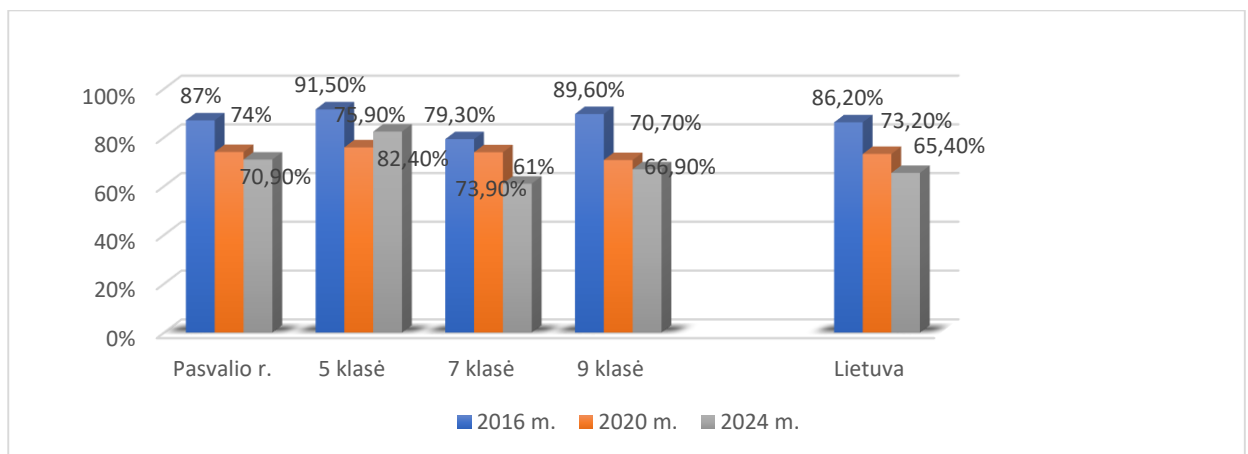
<i>Respondentų sociodemografinės charakteristikos</i>	<i>Abs. sk.</i>	<i>Proc.</i>
<i>Lytis</i>		
Berniukas	218	42,2
Mergaitė	298	57,8
<i>Klasė</i>		
Penktoje	193	37,4
Septintoje	154	29,8
Devintoje (pirmoje gimnazijos)	169	32,8
<i>Gyvenamoji vietovė</i>		
Kaime	305	59,1
Mieste	211	40,9
<i>Kuris iš žemiau pateiktų apibūdinimų geriausiai nusako dabartinę Tavo šeimos padėtį?</i>		
Šiuo metu gyvenu su abiem savo tėvais / globėjais	390	75,6
Šiuo metu gyvenu su vienu iš tėvų / globėjų	109	21,1
Kita	17	3,3
<i>Ar Tavo tėvai / globėjai turi darbą?</i>		
Abu turi	374	72,5
Vienas iš jų turi	114	22,1
Abu neturi	14	2,7
Nežinau	14	2,7

2. LAIMINGUMAS, SVEIKATOS IR IŠVAIZDOS VERTINIMAS

Mokinių laimingumas, sveikatos ir išvaizdos vertinimas yra sudėtingas ir tarpusavyje susijęs procesas, turintis didelę įtaką jų bendrai gyvenimo kokybei. Laimingumas, kaip psichologinė būseną, tiesiogiai veikia mokinių motyvaciją, akademinis pasiekimus ir socialinius santykius. Tuo tarpu sveikatos suvokimas dažnai formuoja požiūrį į fizinę veiklą, mitybą ir bendrą gerovę. Be to, išvaizdos vertinimas gali turėti didelės įtakos paauglių savivertės jausmui ir socialiniams ryšiams, kartais sukeldamas stresą ar nerimą. Svarbu analizuoti, kaip šie aspektai sąveikauja, kad būtų galima geriau suprasti mokinių elgesį ir jų psichologinę būklę, taip pat siekti pozityvių pokyčių, kurie skatintų sveiką ir laimingą gyvenimo būdą.

2.1. Laimingumo vertinimas

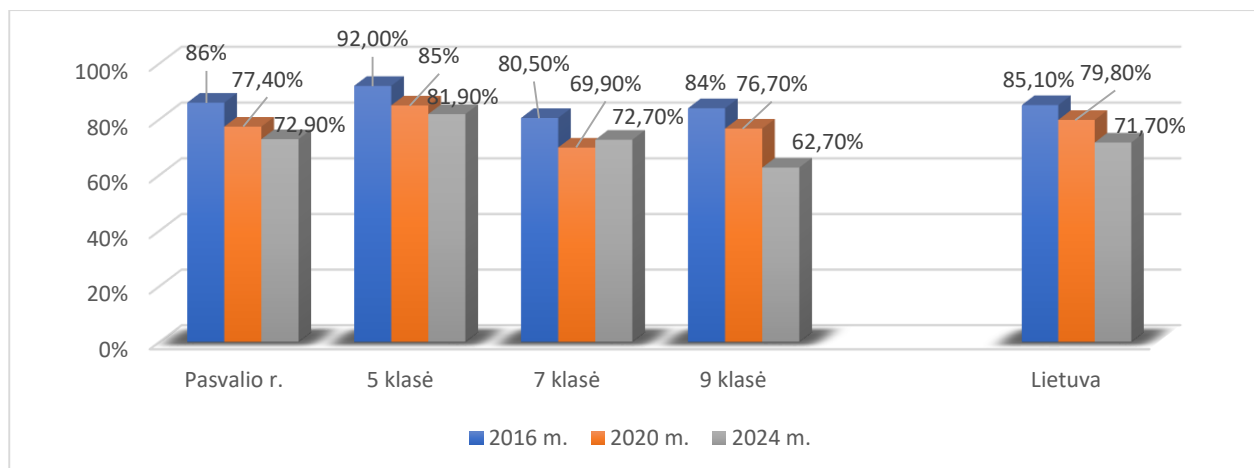
2024 metų mokinių gyvenimo tyrimo duomenys parodė, kad 65,4 proc. Lietuvos vaikų jaučiasi pakankamai laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą. Savo dabartinį gyvenimą kaip puikų įvertino 70,1 proc. Pasvalio rajono - 5, 7 ir 9 klasių mokinių. Labiausiai laimingi jaučiasi 5 klasių mokiniai - 82,4 proc. Palyginus duomenis su 2020 metų tyrimu, laimės pojūčio rodiklis sumažėjo 4 proc. lyginant nuo 2016 m. – 16,1 proc. **1 pav.**

1 pav. Vaikų dalis proc. kurie jaučiasi pakankamai laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

2.2. Savo sveikatos vertinimas

Apklausiant vaikus jų buvo klausiama apie savo sveikatos vertinimą. 71,7 proc. Lietuvos vaikų savo sveikatą vertina kaip gerą ar labai gerą. Pasvalio rajone savo sveikatą kaip puikią, nurodė šiek tiek daugiau - 72,9 proc. vaikų. Daugiausia 81,9 proc. 5 klasių mokiniai. Per ketverius metus Pasvalio rajono 5-7-9 klasių mokinių savo sveikatos vertinimas labai gerai arba gerai sumažėjo 4,5 proc., o nuo 2016 m. - 13,1 proc. **2 pav.**

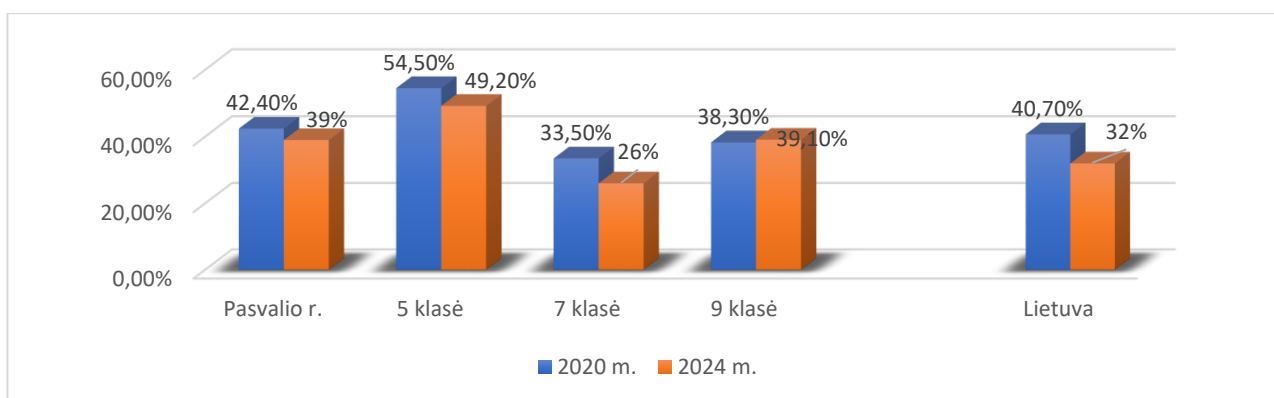

2 pav. Vaikų dalis proc. kurie savo sveikatą vertina kaip gerą ar labai gerą, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

2.3. Savo išvaizdos vertinimas

5, 7, 9 klasių mokinius galima būtų suskirstyti į tris paauglystės etapus. Ankstyvoji, vidurinioji ir prasidedanti vėlyvoji stadija. Tai paaugliai, kuriems yra labai svarbi jų išvaizda. Kai savame kūne paauglys jaučiasi gerai, dažniausiai turi ir didesnę savivertę, taip pat – geresnę psichinę sveikatą ir sveiką požiūrį į mitybą bei fizinį aktyvumą.

Buvo įdomu sužinoti ar Lietuvos paaugliai yra patenkinti savo išvaizda. Paaikėjo, kad 32 proc. Lietuvos vaikų savo išvaizda buvo patenkinti. 39 proc. Pasvalio rajono vaikų taip pat nurodė, kad yra patenkinti savimi. Labiausiai savo išvaizda buvo patenkinti 5 - tokai (49,2 proc.). Mažiausiai savimi patenkinti buvo - 7 klasės mokiniai (26 proc.). Palyginus su 2020 m. tyrimu savo išvaizda patenkintų mokinių sumažėjo 3,4 proc. **3 pav.**

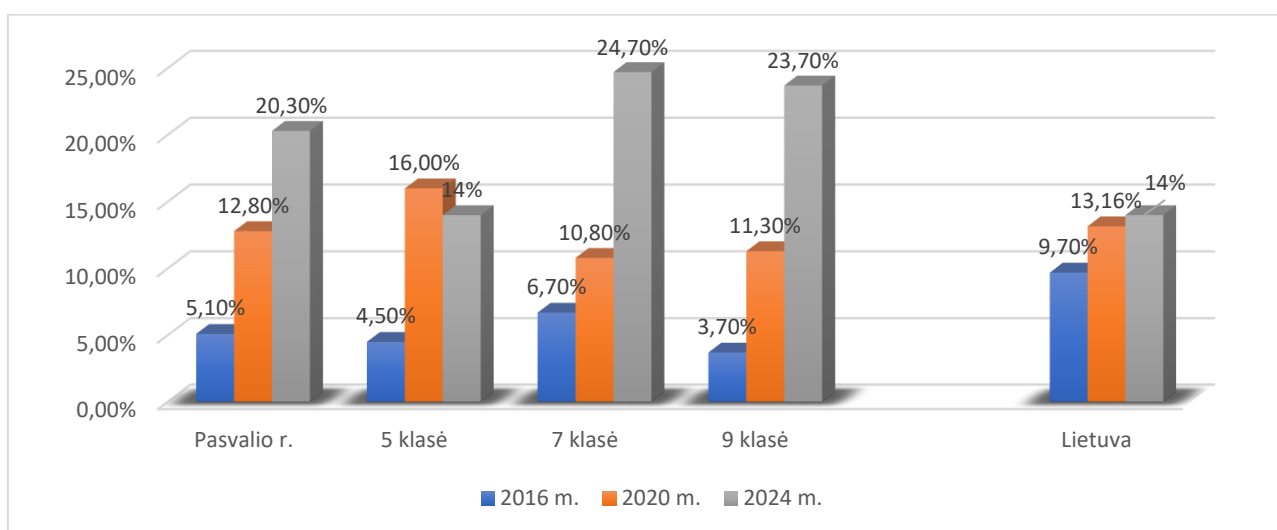
3 pav. Vaikai, kurie yra patenkinti savo išvaizda, dalis proc. Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

3. SVEIKATOS ELGSENA

Mokinių sveikatos elgsena yra esminis veiksnys lemiantis jų fizinę ir psichinę gerovę. Vis didėjantis pasyvus laisvalaikio praleidimas, pavyzdžiui, žaidžiant vaizdo žaidimus ar naršant internete, mažina fizinį aktyvumą ir gali prisidėti prie nutukimo, širdies ligų ir kitų sveikatos problemų. Subalansuota mityba yra būtina siekiant užtikrinti, kad mokiniai gautų reikiamą maistingųjų medžiagų, būtinų energijos lygiui palaikyti ir sveikam augimui. Svarbu skatinti fizinį aktyvumą ir sveiką gyvenimo būdą mokyklose, kad vaikai ir paaugliai išmoktų vertinti savo sveikatą ir gebėtų priimti teisingus sprendimus, kurie turės ilgalaikį poveikį jų gyvenimo kokybei.

3.1. Fizinis aktyvumas

Norint sužinoti moksleivių fizinio aktyvumo ir pasyvaus laisvalaikio įpročius, vaikų buvo klausama apie sportavimą ne pamokų metu; laisvalaikio leidimą, žiūrint televizorių ar žaidžiant kompiuterinius žaidimus. Paaiškėjo, kad nedidelė dalis 14 proc. Lietuvos vaikų kasdien, ne pamokų metu sportuoja bent 60 min. Pasvalyje tokių sportuojančių vaikų buvo daugiau – 20,3 proc. Daugiausia sportuojančių buvo 7 klasėje, - 24,7 proc., mažiausiai 5 – toje, (14 proc.) Palyginus 2016 m. duomenis sportuojančių kasdien bent po 60 min. vaikų, Pasvalyje padidėjo nuo 5,1 proc. iki 20,3 proc. **4 pav.**

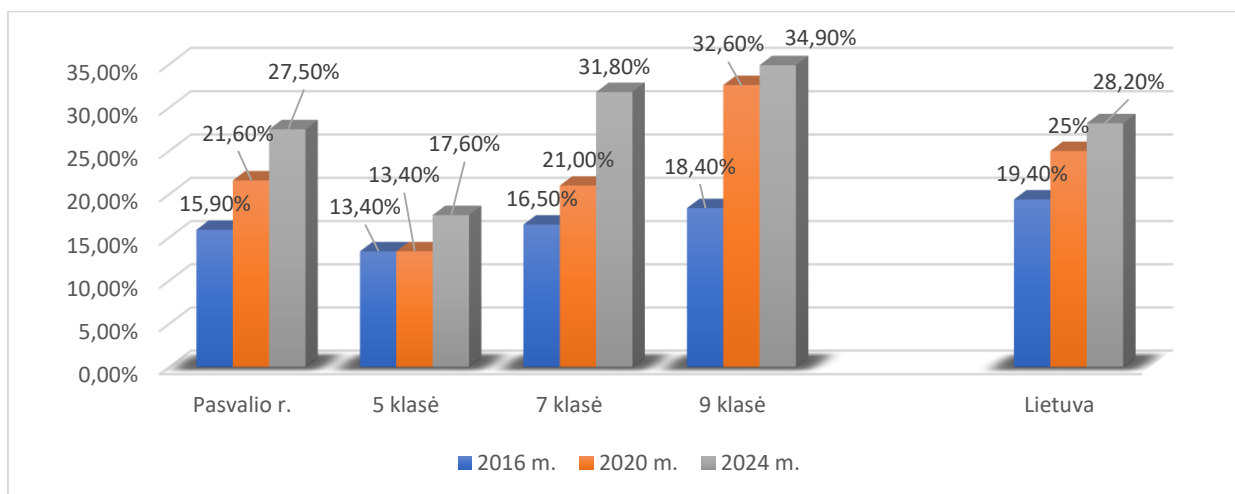

4 pav. Vaikai, kurie kasdien, ne pamokų metu sportuoja bent 60 min. dalis proc. Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

3.2. Pasyvus laisvalaikis

Tyrimas atskleidė, kad 28,2 proc. Lietuvos vaikų per dieną prie kompiuterių, telefonų ar planšečių praleidžia daugiau nei 4 valandas. Pasvalyje šiek tiek mažiau – 27,5 proc. Daugiausia prie ekranų praleidžia vyresnių 9 klasių mokiniai - 34,9 proc. Pastebima tendencija – kuo vyresnė klasė, tuo

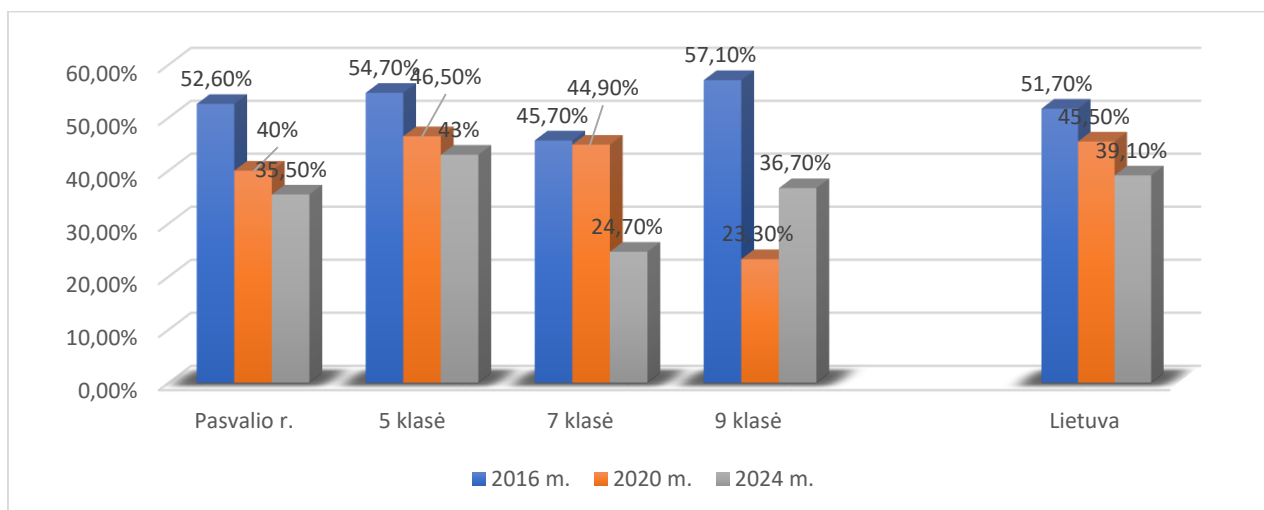
daugiau moksleivių daugiau laiko praleidžia prie išmaniųjų technologijų. Nuo 2016 m. vaikų skaičius išaugo beveik 11,6 proc. **5 pav.**

5 pav. Vaikai, kurie vidutiniškai 4 ir daugiau valandų per dieną praleidžia prie televizoriaus, kompiuterio, telefono, planšetės, dalis, proc. Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

3.3. Mityba

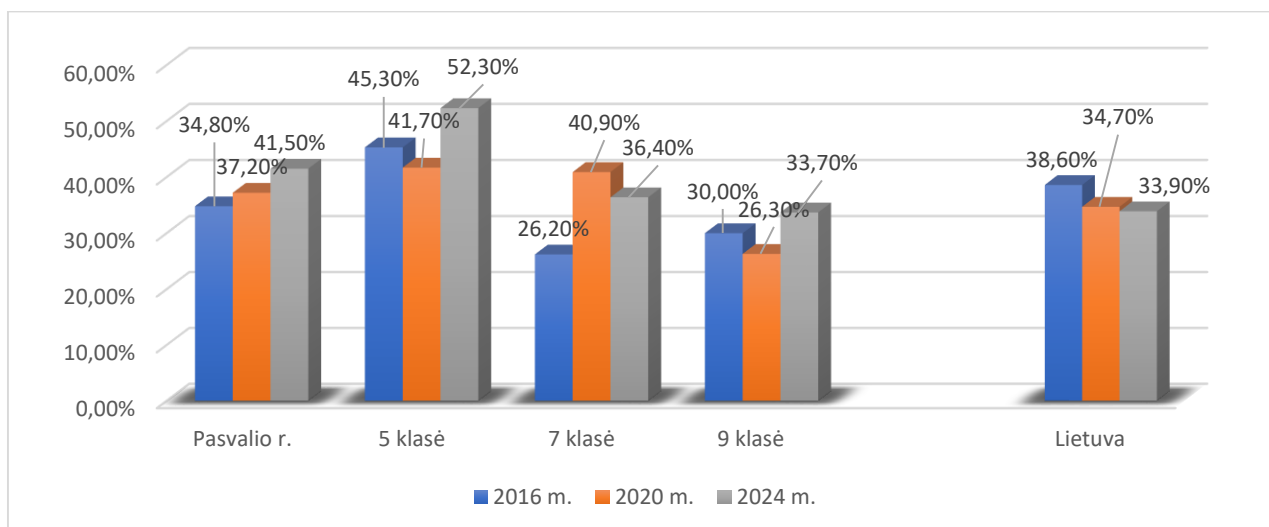
Atlikus 2024 m. mokinių gyvenimo tyrimą išsiaiškinta, kad mažiau nei pusė 39,1 proc. Lietuvos 5, 7, 9 klasių mokinių valgo pusryčius. Pasvalyje dar mažiau, tik 35,5 proc. Palyginus duomenis per aštuonerius metus Pasvalyje 17,1 proc. sumažėjo kasdien pusryčius valgančių vaikų. Pasvalio rajone labiausiai mažėjo septintos klasės moksleivių, kurie kasdien valgė pusryčius dalis - 24,7 proc. **6 pav.**

6 pav. Vaikų dalis, proc. kurie kasdien valgo pusryčius, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

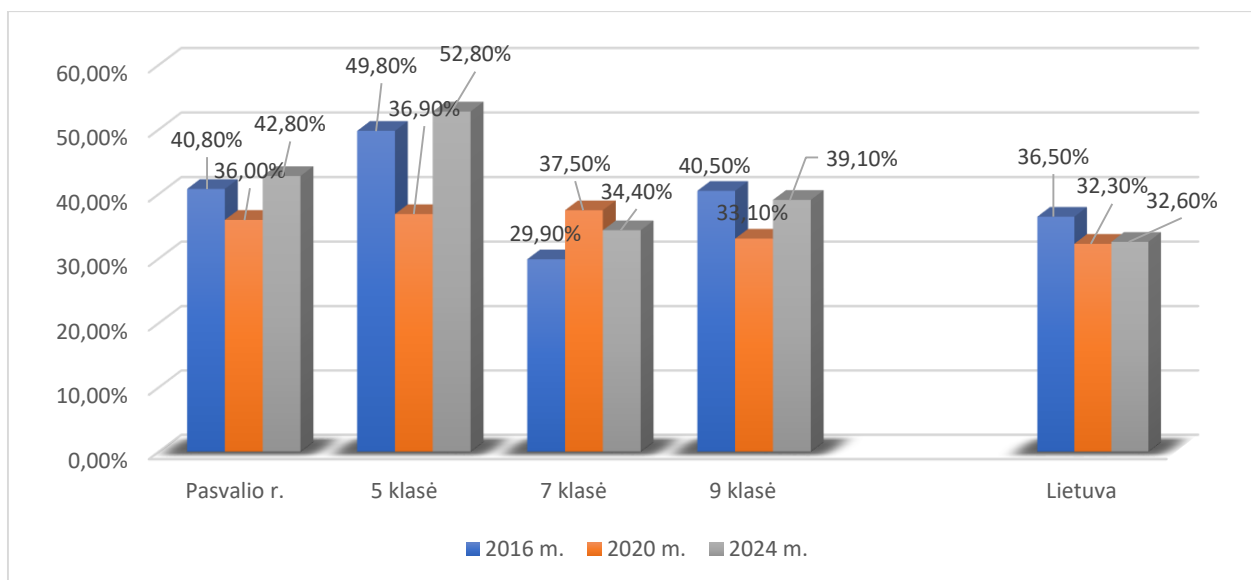
Analizuojant mokinių atsakymus į klausimus apie vaisių vartojimą, nustatyta, kad bent kartą per dieną vaisius valgo 33,9 proc. Lietuvos moksleivių. Pasvalio rajone vaisių valgančių buvo daugiau - 41,5 proc. apklaustųjų. Daugiausia kasdien valgančių vaisių buvo penktokų tarpe 52,3 proc.

Mažiausiai - devintos klasės mokinių, 33,7 proc. Palyginus duomenis su 2016 metų tyrimu matyti, kad padaugėjo kasdien valgančių vaisių, mokinių dalis 6,7 proc. **7 pav.**

7 pav. Vaikų dalis, proc. kurie bent kartą į dieną valgo vaisius, (neskaitant sulčių), Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

Vertinant daržovių vartojimo pasiskirstymą tarp apklaustųjų, nustatyta, kad daržoves kasdien valgo 32,6 proc. vaikų Lietuvoje. Pasvalio rajono sav. 10,2 proc. daugiau, (42,8proc.). Daugiausia kasdien valgančių daržoves buvo penktoje klaseje (52,8 proc.). Mažiausiai - septintoje (34,4 proc.). Per aštuonerius metus kasdien valgančių daržoves vaikų dalis padidėjo 2 proc. **8 pav.**

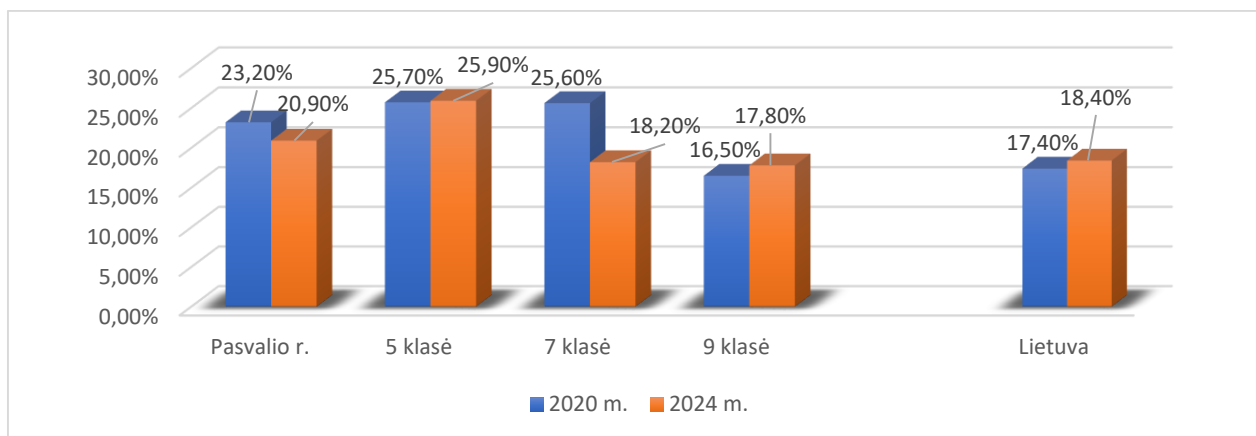

8 pav. Vaikų dalis, proc. kurie bent kartą į dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

Į 2020 ir 2024 metų 5, 7 ir 9 klasių moksleivių gyvenimo tyrimo klausimyną buvo įtraukti nauji klausimai, kurių 2016 m. tyrimo klausimyne nebuvo: kaip dažnai moksleiviai valgo saldumynus

(saldainius, saldžius kepinius, ledus ir kt.); kaip dažnai moksleiviai geria gazuotus saldžius gėrimus bei energinius gėrimus; ar papildomai deda druskos į paruoštą maistą.

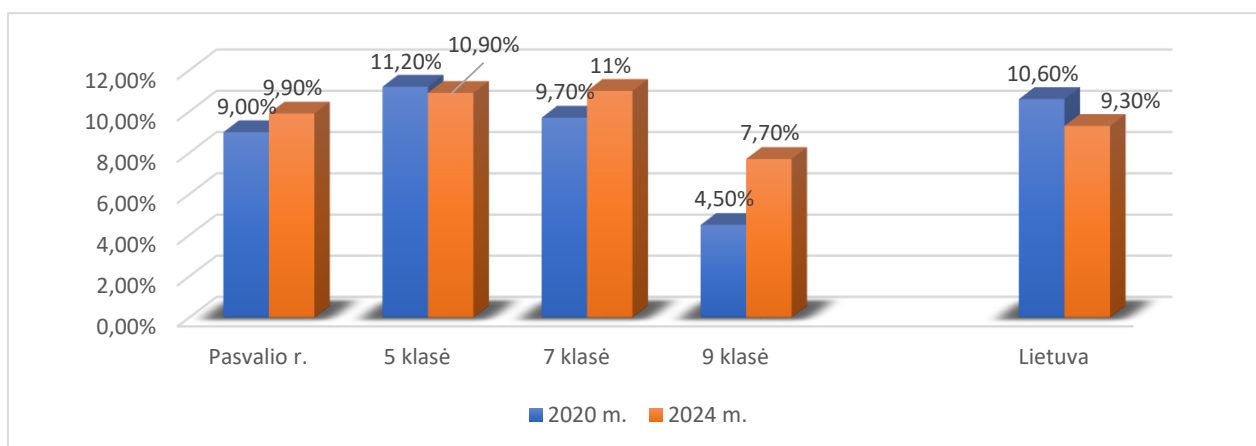
Nustatyta, kad kasdien saldumynus Lietuvoje valgo 18,4 proc. moksleivių. Pasvalyje jų buvo daugiau, 20,9 proc. Vertinant pagal klases daugiausia smaližių buvo penktoje - 25,9 proc. mažiausiai devintoje klasėje - 17,8 proc. Lyginant duomenis su 2020 m. tyrimu, matyti, kad kasdien saldumynus valgančių mokinių dalis sumažėjo 2,3 proc. **9 pav.**

9 pav. Vaikų dalis, proc. kurie kartą per dieną valgo saldumynus, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

Nustatyta, kad gazuotus saldžius gėrimus Lietuvoje bent kartą per dieną vartoja beveik 10 proc. moksleivių. Pasvalio r. sav. panašiai tiek pat apie 10 proc. jaunuolių. Vertinant pasiskirstymą pagal klases, daugiau septintos klasės mokinių (10,9 proc.), mažiausiai devintos klasės mokinių (7,7 proc.).

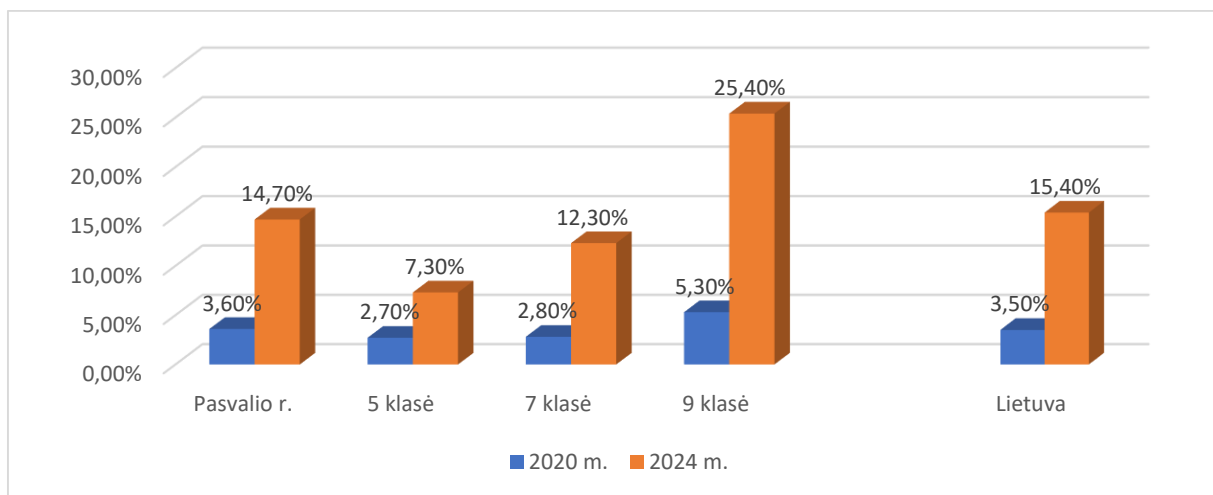
10 pav.

10 pav. Vaikų dalis, proc. kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžius Pasvalio r. sav ir Lietuvoje.

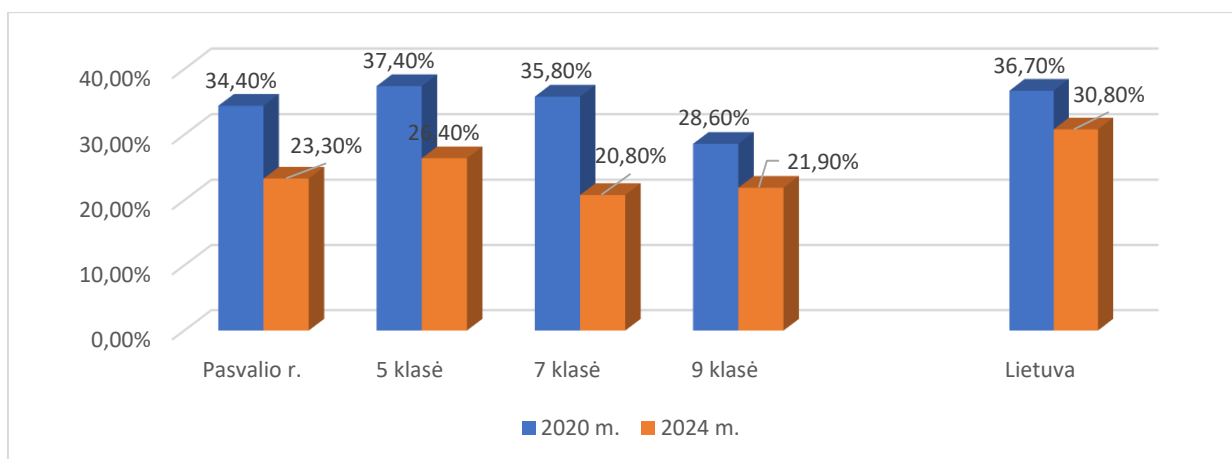
Vertinant energetinių gėrimų suvartojimą matyti, kad bent kartą per savaitę energetinius gėrimus Lietuvoje vartoja 15,4 proc. 5, 7, 9 – tų klasių moksleiviai. Pasvalio r. sav. vartojančių panašiai tiek

pat - 14,7 proc. Pastebima, kad kuo aukštesnė klasė, tuo energetinių gėrimų suvartojimas yra didesnis. Daugiausia energetinius gėrimus vartojančių buvo tarp devintos klasės mokinių - 25,4 proc. Mažiausiai penktoje klasėje (7,3 proc.). Stebimas žymiai išaugęs energetinių gėrimų vartojimas tarp Pasvalio ir visos Lietuvos moksleivių. **11 pav.**

11 pav. Vaikų dalis, proc. kurie bent kartą per savaitę geria energetinius gėrimus Pasvalio r. sav ir Lietuvoje.

Mokinių buvo klausta, ar šie papildomai deda druską į jau paruoštą maistą. Paaiškėjo, kad 30,8 proc. Lietuvos moksleivių papildomai druskos nededa. Pasvalio r. sav. nededančių papildomai druskos į jau paruoštą maistą buvo 23,3 proc. Lyginant pagal klases mažiausiai septintos klasės mokinių, kurie nesūdo maisto papildomai (20,8 proc.). **12 pav.**

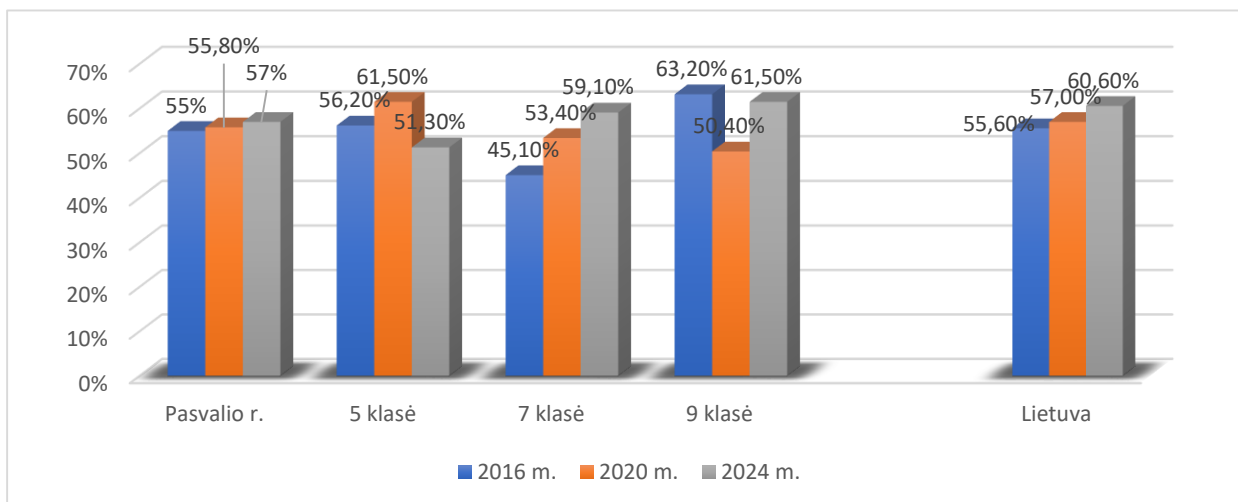

12 pav. Vaikų dalis, proc. kurie papildomai nededa druskos į jau paruoštą maistą, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

Dantų ėduonis vis dar išlieka viena iš labiausiai paplitusių vaikų ir paauglių burnos sveikatos problemų. Svarbu nuo pat ankstyvo amžiaus vaikus mokyti kaip tinkamai prižiūrėti dantis. Tam naudojant dantų šepetuką ir tinkamą dantų pastą galima išvengti daugelį dantų problemų.

Siekiant nustatyti, ar mokiniai tinkamai prižiūri savo dantis, mokinių buvo klausta, ar šie dažniau nei kartą per dieną valosi dantis su šepetėliu ir dantų pasta. Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei pusė Lietuvos (57 proc.) 5, 7, ir 9 klasių mokinių valosi dantis dažniau nei kartą per dieną. Pasvalyje dantis valosi panašiai tiek pat vaikų, (55,8 proc.). Palyginus duomenis su 2016 metų tyrimu, dažniau nei kartą į dieną dantis valančių mokinių skaičius išliko panašiai toks pat. Lyginant pagal klases padidėjo penktos bei septintos klasės mokinių besivalančių dantis dažniau nei kartą per dieną. **13 pav.**

3.4. Dantų valymas

13 pav. Vaikų dalis, proc. kurie dažniau nei kartą į dieną valosi dantis su šepetėliu ir dantų pasta, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

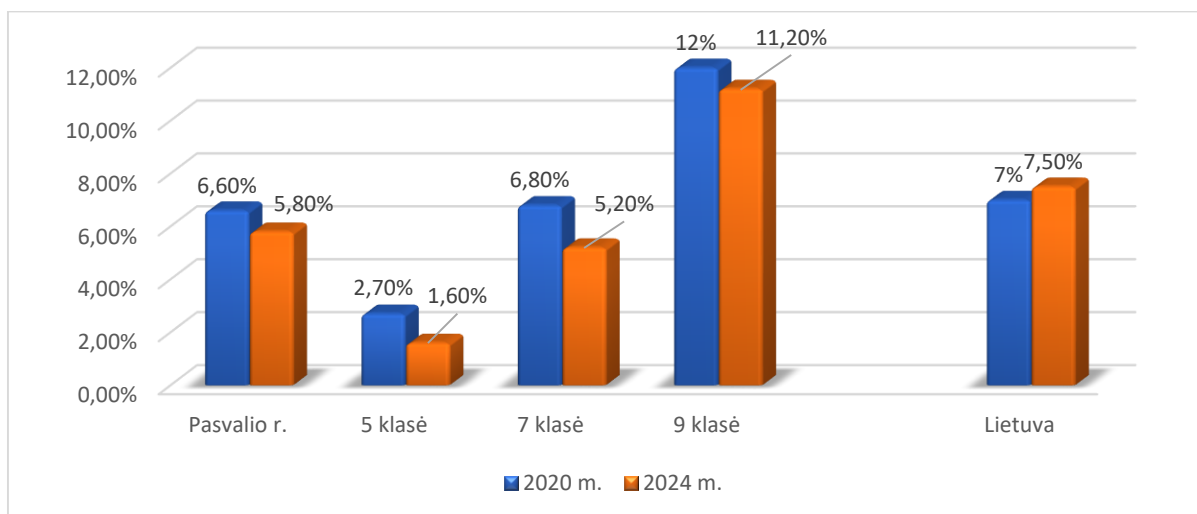
4. RIZIKINGAS ELGESYS

4.1. Tabako gaminių vartojimas

Mokinių rizikingas elgesys, ypač susijęs su tabako ir alkoholio vartojimu, yra aktuali problema, su kuria susiduria dauguma šiuolaikinių švietimo institucijų. Šie įpročiai ne tik turi neigiamą poveikį jaunimo sveikatai, bet ir gali daryti įtaką jų socialiniams santykiams, akademiniam pasiekimams ir bendrai gyvenimo kokybei. Dauguma paauglių siekia nepriklausomybės ir dažnai eksperimentuoja su įvairiomis medžiagomis, siekdami patirti naujų emocijų arba pritapti prie bendraamžių. Todėl svarbu suprasti, kas skatina šį elgesį, ir ieškoti būdų, kaip padėti mokiniams priimti sveikesnius pasirinkimus, užtikrinant jų gerovę ir saugumą.

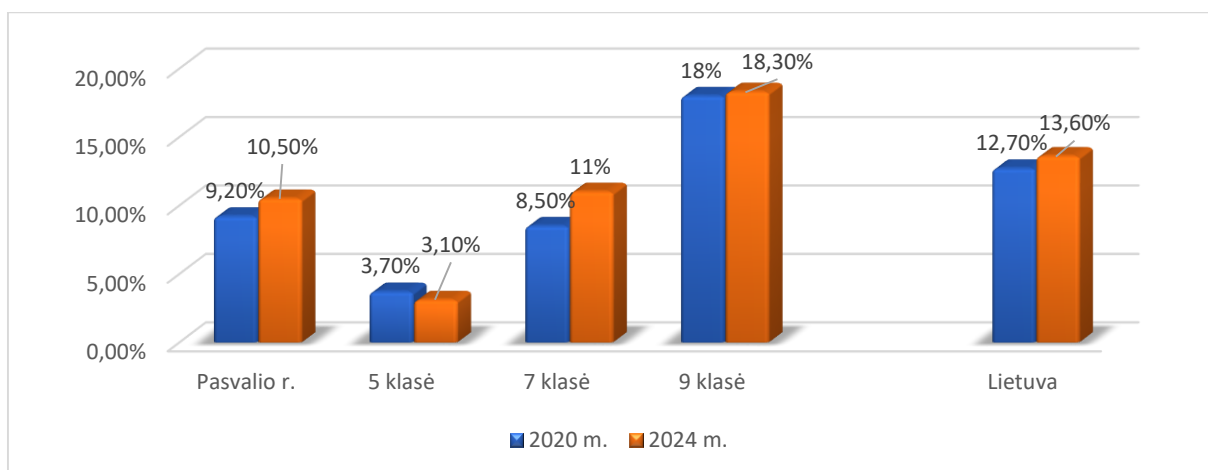
2024 metų mokinių gyvenimo tyrimo duomenimis per paskutines 30 dienų rūkančiųjų tabako gaminius Pasvalio r. sav. buvo 5,8 proc. moksleivių. Lyginant duomenis pagal klases matyti, kad daugiausia tokių rūkančiųjų buvo devintos klasės mokinių (11,2 proc.). Mažiausiai - penktokų (1,6

proc.). Palyginus duomenis su paskutinio vykusio tyrimo rezultatais matyti, kad rūkančiųjų dalis proc. nežymiai mažėjo (0,8%). **14 pav.**

14 pav. Vaikų dalis, proc. kurie per paskutines 30 dienų rūkė tabako gaminius, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

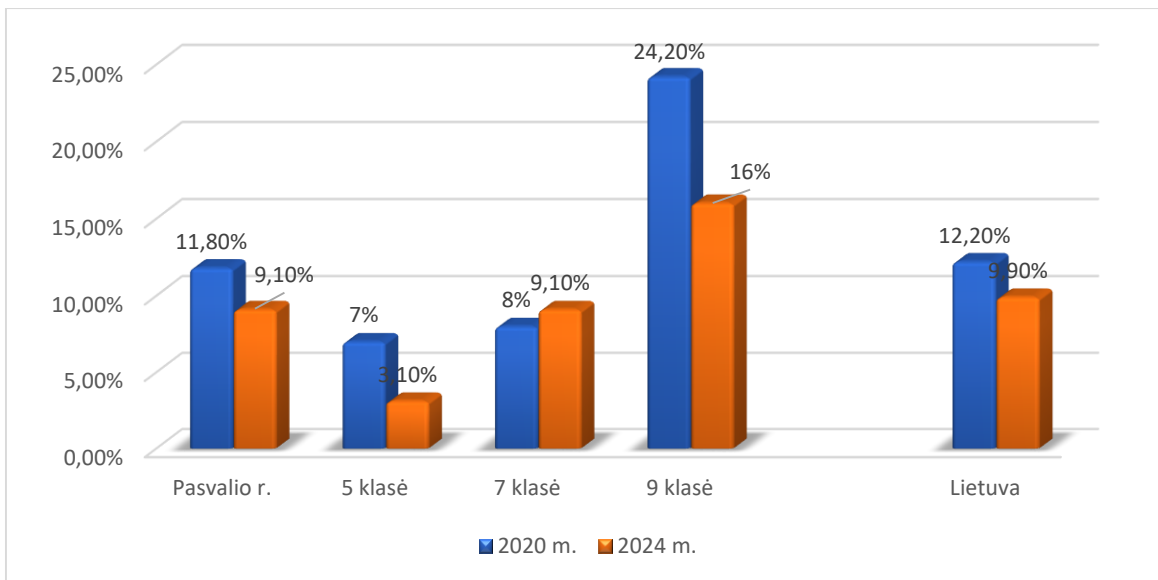
Vertinant rūkymo paplitimą per paskutinius 12 mėnesių Pasvalyje bent kartą rūkė tabako gaminius 10,5 proc. mokinių. Daugiausia jų buvo devintoje klasėje (18,3 proc.). **15 pav.**

15 pav. Vaikų dalis, proc. kurie per paskutinius 12 mėn. bent kartą rūkė tabako gaminius, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

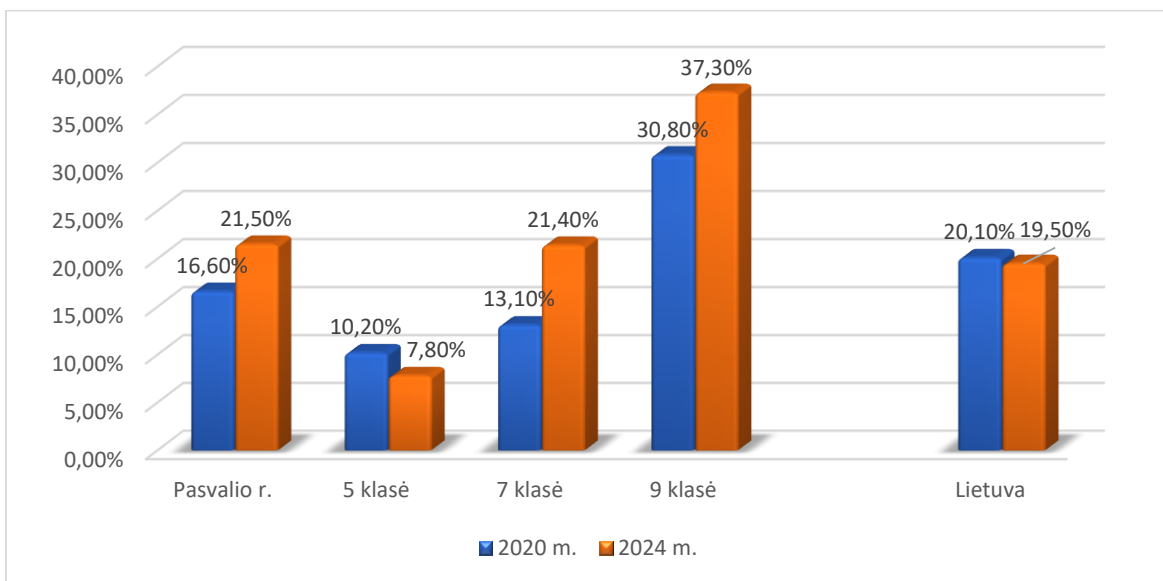
4.2. Elektroninių cigarečių vartojimas

Vertinant elektroninių cigarečių naudojimą per paskutines 30 dienų matyti, kad 9,1 proc. Pasvalio rajono moksleivių bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius prietaisus rūkymui. Daugiausia tokių rūkorių buvo devintoje klasėje (16 proc.). **16 pav.**

16 pav. Vaikų dalis, proc. kurie per paskutines **30 dienų** bent kartą rūkė elektronines cigaretes, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

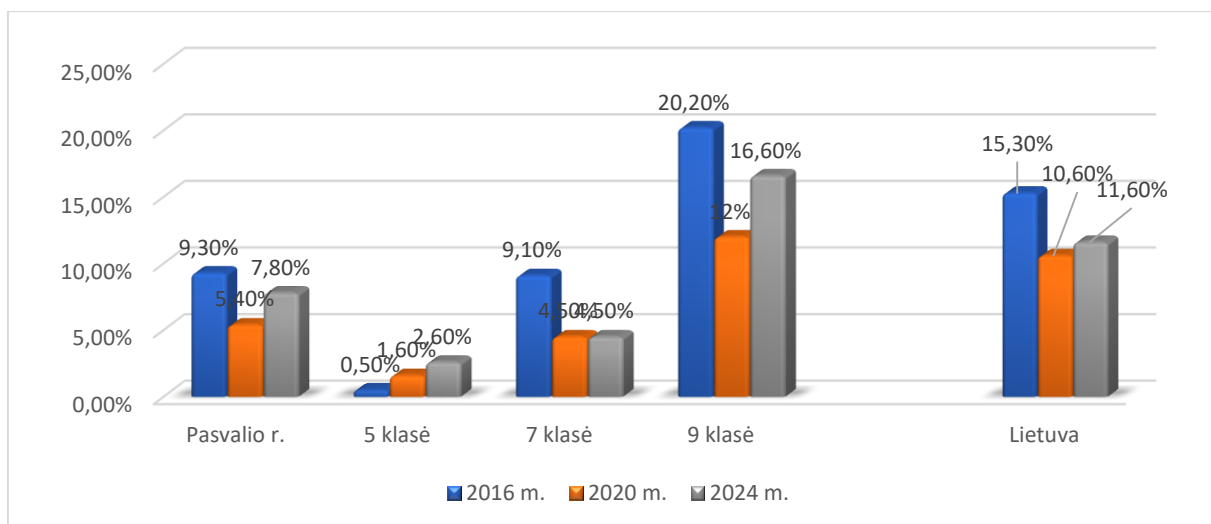
Vertinant rūkymo paplitimą per paskutinius 12 mėnesių Pasvalyje bent kartą elektronines cigaretes rūkė 21,5 proc. moksleivių. Dauguma devintos klasės mokiniai (37,3 proc.). Stebint rezultatus nuo 2020 m., matyti, kad išaugo vaikų dalis proc. (4,9) kurie per paskutinius metus bent kartą rūkė elektronines cigaretes. Lietuvoje tendencija išliko panaši. **17 pav.**

17 pav. Vaikų dalis, proc. kurie per paskutinius **12 mėn.** bent kartą rūkė elektronines cigaretes, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

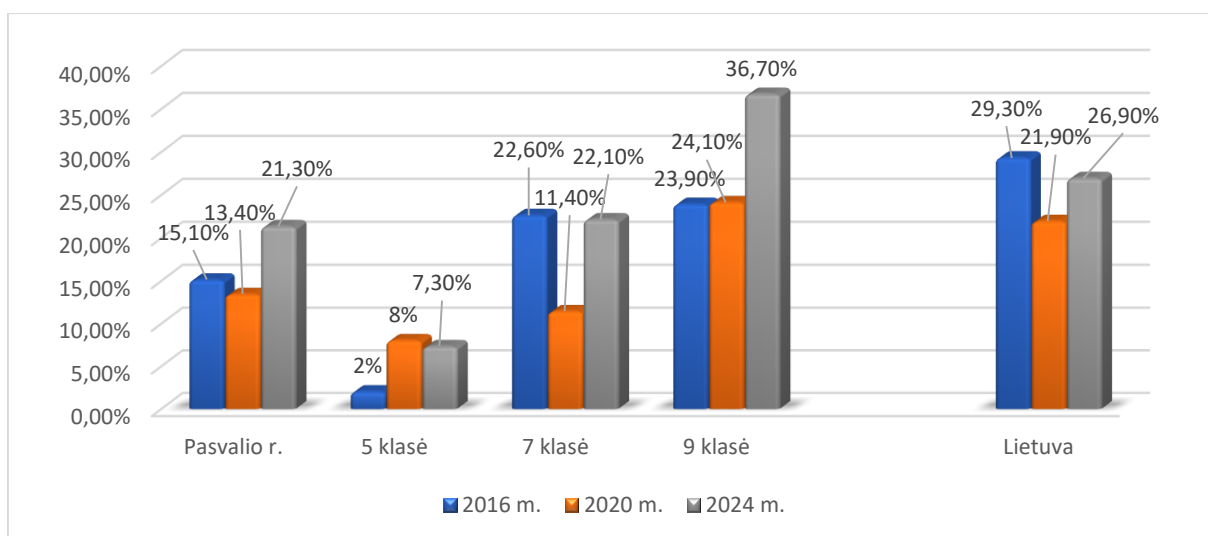
4.3. Alkoholio vartojimas

Pasvalio rajono 5, 7 ir 9 klasių moksleiviai alkoholį vartoja rečiau nei visos Lietuvos moksleiviai. Pasvalio rajono moksleivių alkoholio vartojimo rodiklis 2024 m buvo 7,8 proc. (3,8 proc.) mažesnis nei Lietuvos. Vertinant alkoholio vartojimo paplitimą tarp mokinių matyti, kad per paskutines 30 dienų Pasvalyje alkoholį vartojo 7,8 proc. apklaustųjų. Matyti, kad didžiausias alkoholio vartojimo paplitimas buvo devintoje klasėje (16,6 proc.). Pasitaikė alkoholį vartojančių penktokų, jų nustatyta 2,6 proc. **18 pav.**

18 pav. Vaikų dalis, proc. kurie per paskutines 30 dienų vartojo alkoholinius gėrimus Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

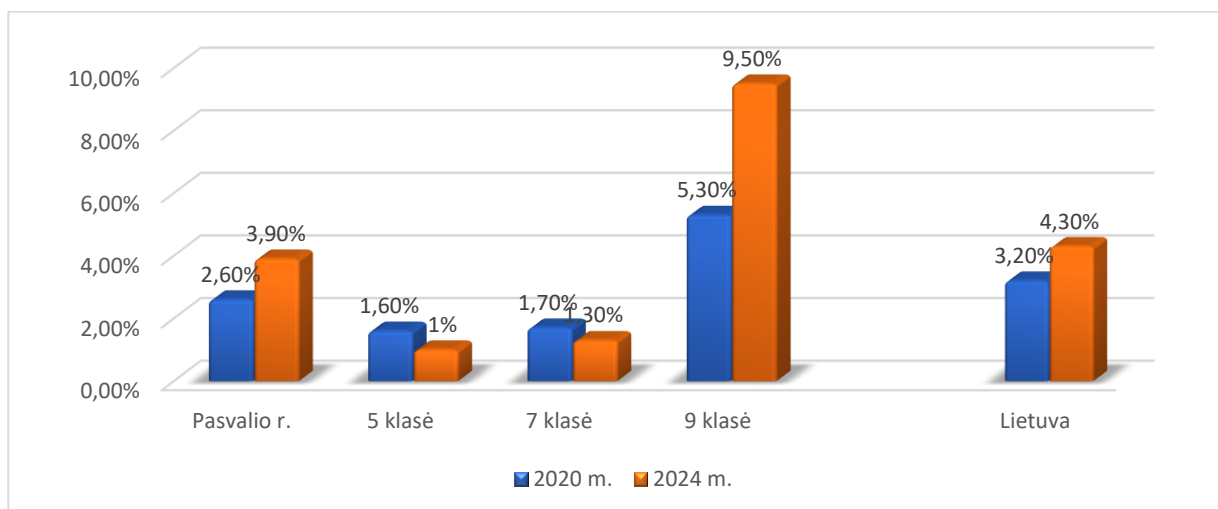
Vertinant alkoholio vartojimą per paskutinius 12 mėnesių Pasvalyje nustatyta, kad alkoholį vartojo 21,3 proc. mokinių. Daugiausia vartojančių buvo devintoje klasėje (36,7 proc.). Stebint situaciją nuo 2016 metų, matyti, kad alkoholio vartojimas tarp mokinių augo. **19 pav.**

19 pav. Vaikų dalis, proc. kurie per paskutinius 12 mėn. vartojo alkoholinius gėrimus Pasvalio r. sav. ir Liet

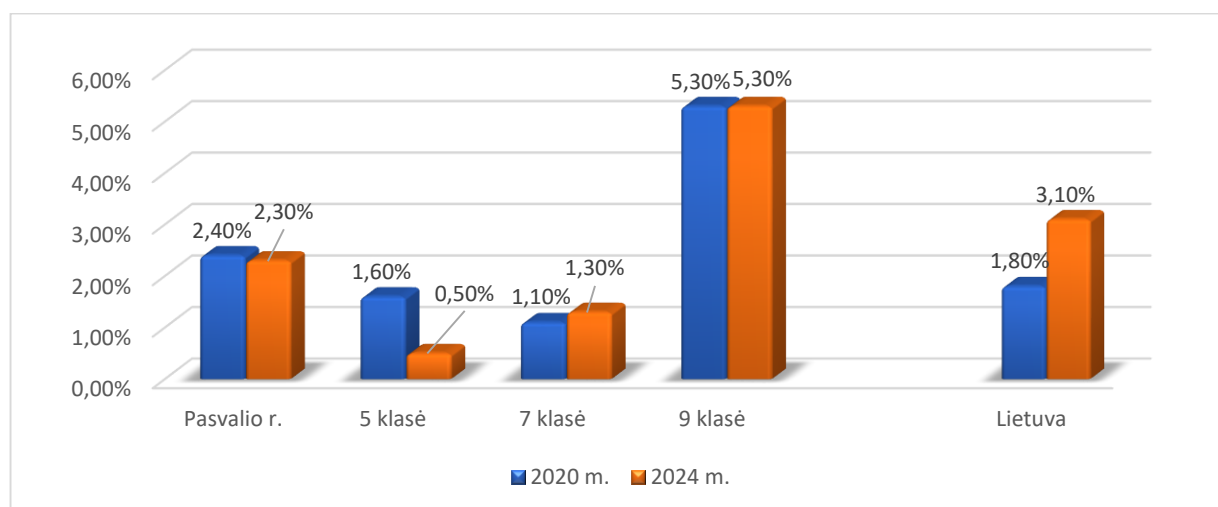
4.4. Narkotinių medžiagų vartojimas

Siekiant nustatyti ar 5, 7, 9 klasių mokiniai vartoja narkotines medžiagas jų buvo klausama, ar bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes ("žolę", marihuaną, hašišą). Tyrimo duomenys parodė, kad 3,9 proc. Pasvalio rajono moksleivių visgi yra vartoję narkotines medžiagas. Iš jų daugiausia vartojančių buvo vyresnėje devintoje klasėje (9,5 proc.). Pasvalio r. sav. rodiklis 0,4 procento mažesnis už Lietuvos rodiklį (4,3 proc.). **20 pav.**

20 pav. Vaikų dalis, proc. kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes ("žolę", marihuaną, hašišą, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

Kitus narkotikus nei kanapes bent kartą per savo gyvenimą vartojo 2,3 proc. Pasvalio rajono moksleivių. Iš jų daugiausia vartojančių buvo devintoje klasėje (5,3 proc.). Pasvalio rajono rodiklis buvo 0,8 proc. mažesnis nei visos Lietuvos vidurkis. **21 pav.**

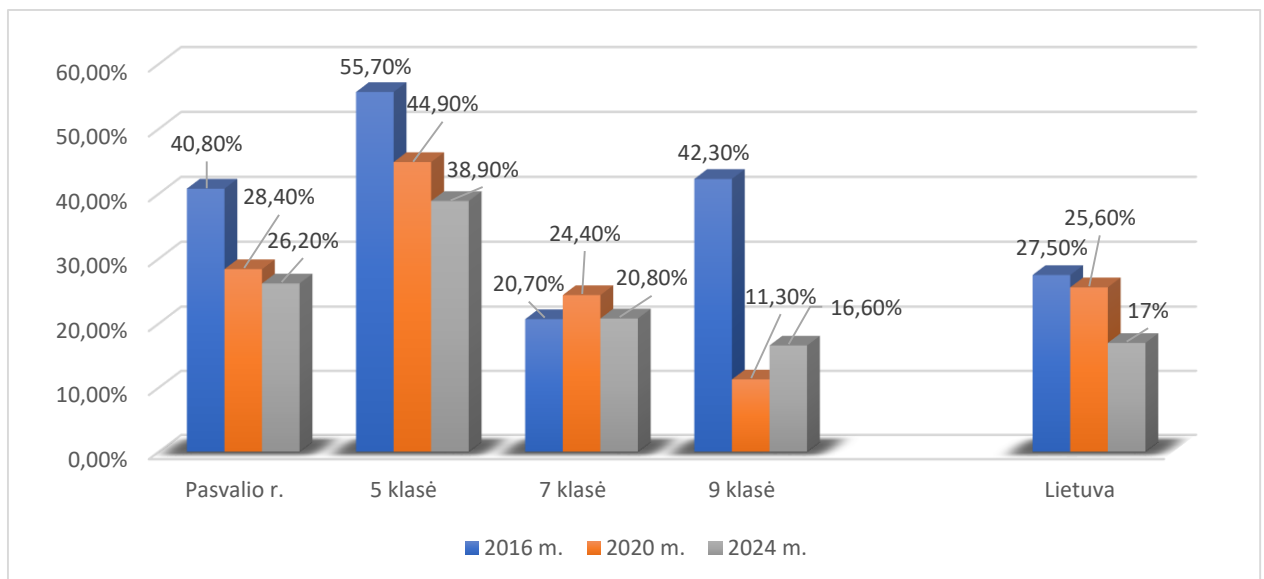
21 pav. Vaikų dalis, proc. kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus nei kanapes Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

5. SAUGUMAS KELYJE

5.1. Atšvaitų dėvėjimas

Atšvaitų dėvėjimas yra labai svarbus aspektas, užtikrinantis saugumą kelyje, ypač tamsiuoju paros metu ar prasto matomumo sąlygomis. Atšvaitai padeda padidinti matomumą, leidžiant vairuotojams geriau įvertinti pėsčiųjų ir dviratininkų buvimo vietą. Mokinių saugumas kelyje yra svarbi tema, kuri reikalauja didelio dėmesio ir atsakomybės tiek tėvų, tiek mokytojų, tiek pačių vaikų. Kiekvieną dieną tūkstančiai mokinių keliauja į mokyklą ir atgal, todėl būtina užtikrinti, kad jie būtų saugūs kelyje.

Mokinių gyvenamosios tyrimas parodė, kad 26,2 proc. Pasvalio rajono apklaustų mokinių dėvi atšvaitus tamsiu paros metu. Mažiausiai atšvaitus dėvinčių buvo devintos klasės mokinių – tik 16,6 proc., o daugiausia – penktos klasės mokinių, kurių buvo 38,9 proc. Atšvaitų dėvėjimo dažnumo mažėjimas tamsiu paros metu pastebimas ir visoje Lietuvoje. **22 pav.**

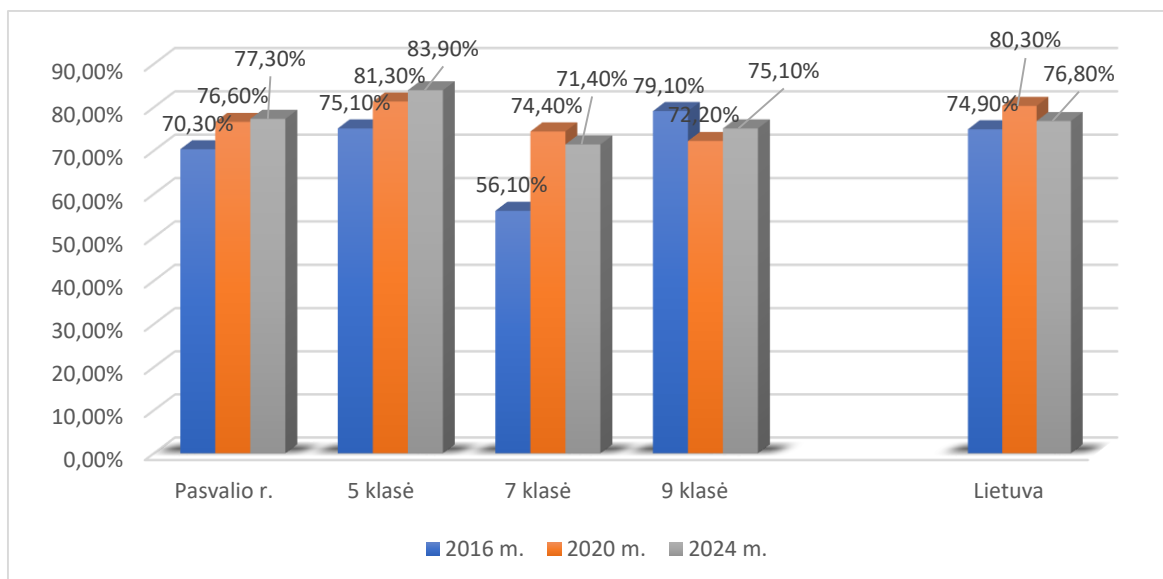

22 pav. Vaikų dalis proc. kurie visada būdami lauke tamsiu paros metu nešioja atšvaitus Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

5.2. Saugos diržų dėvėjimas

Džiugu, kad vis daugiau moksleivių naudoja saugos diržus važiuodami automobiliu. 77,3 proc. Pasvalio rajono moksleivių nurodė, kad visada segi diržą, kaip to reikalauja kelių eismo taisyklės. Dažniausiai saugos diržą segi penktos klasės mokiniai – 83,9 proc., o rečiausiai – septintos klasės

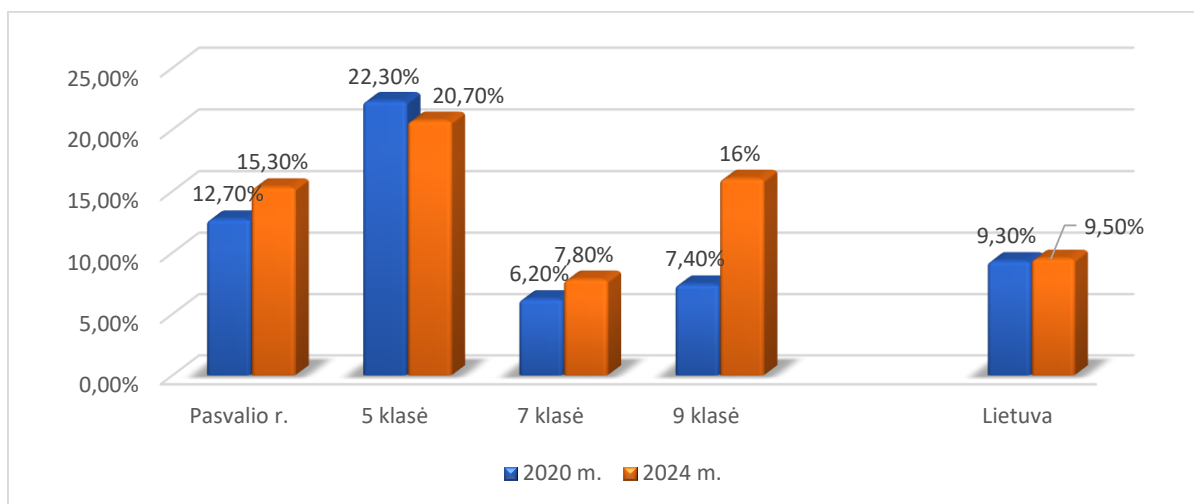
mokiniai, kurių rodiklis siekia 71,4 proc. Stebint situaciją nuo 2016 metų, matyti, kad vaikų, segančių diržą važiuodami automobiliu, dalis auga.

23 pav. Vaikų dalis, proc. kurie visada segi diržą važiuodami automobiliu Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

5.3. Saugos šalmo dėvėjimas

Dar vienas labai svarbus saugumo kelyje rodiklis yra šalmo dėvėjimas važiuojant dviračiu. Deja mokinių gyvensenos tyrimas atskleidė, kad nedidelė dalis tik 15,3 proc. Pasvalio rajono moksleivių dėvi šalmą. **22 pav.** Dauguma dėvinčiųjų šalmą buvo penktose klasėse (20,7 proc.). Mažiausiai septintose klasėse (7,8 proc.). Pasvalio r. sav. rodiklis yra 5,8 proc. didesnis nei Lietuvos. **24 pav.**

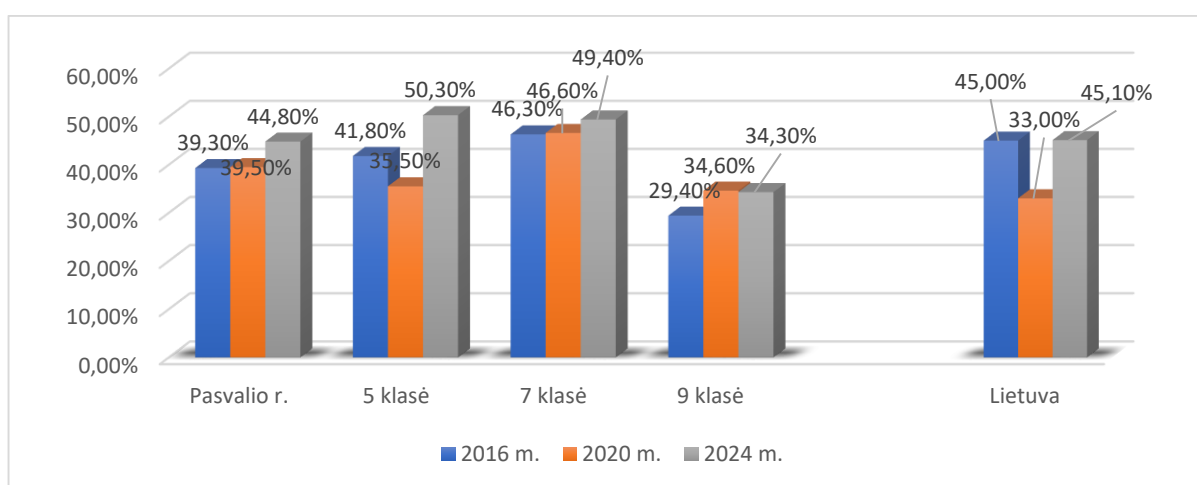

24 pav. Vaikų dalis, proc. kurie važiuodami dviračiu visada dėvi šalmą Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

6. PATYČIOS

6.1. Vaikų skaičius patyrusių patyčias

Siekiant išsiaiškinti patyčių paplitimo mastą Pasvalyje, mokinių buvo klausiama, ar per paskutinius du mėnesius šie patyrė patyčias iš kitų mokinių. Pasirodo, kad beveik pusė apklaustųjų - 44,8 proc. nurodė patiriantys patyčias iš bendraamžių. Vertinant patyčių paplitimą pagal klases, nustatyta, kad daugiausia patyčias patiria penktos klasės mokiniai (50,3 proc.) mažiausiai devintokai (34,3 proc.) Stebint tendenciją nuo 2016 m. matyti, kad auga vaikų skaičius, kurie patiria patyčias. **25 pav.**

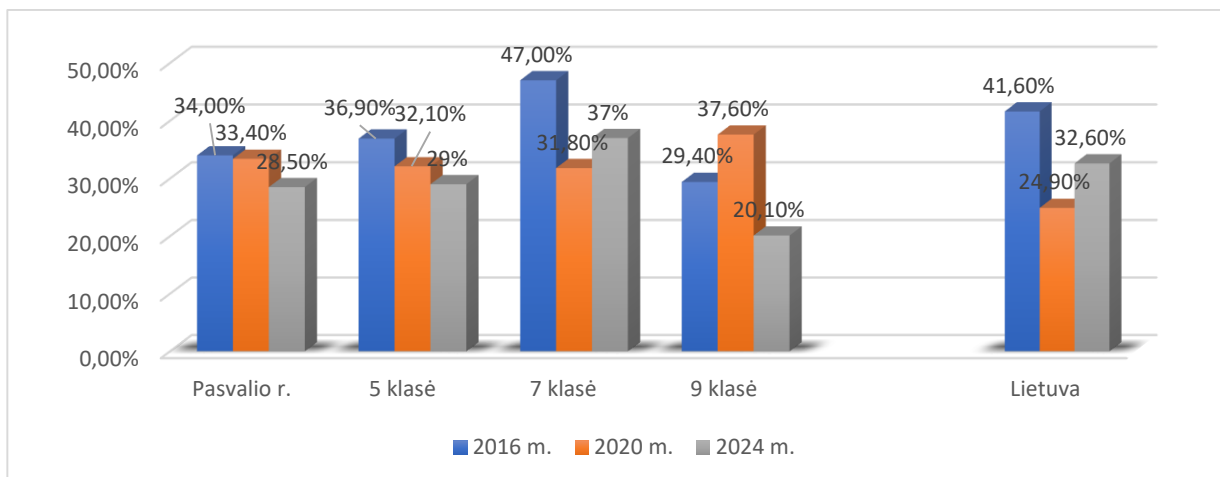

25 pav. Vaikų dalis, proc. iš kurių tyčiojosi kiti mokiniai per paskutinius 2 mėnesius Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

6.2. Vaikų skaičius, kurie patys tyčiojosi iš kitų

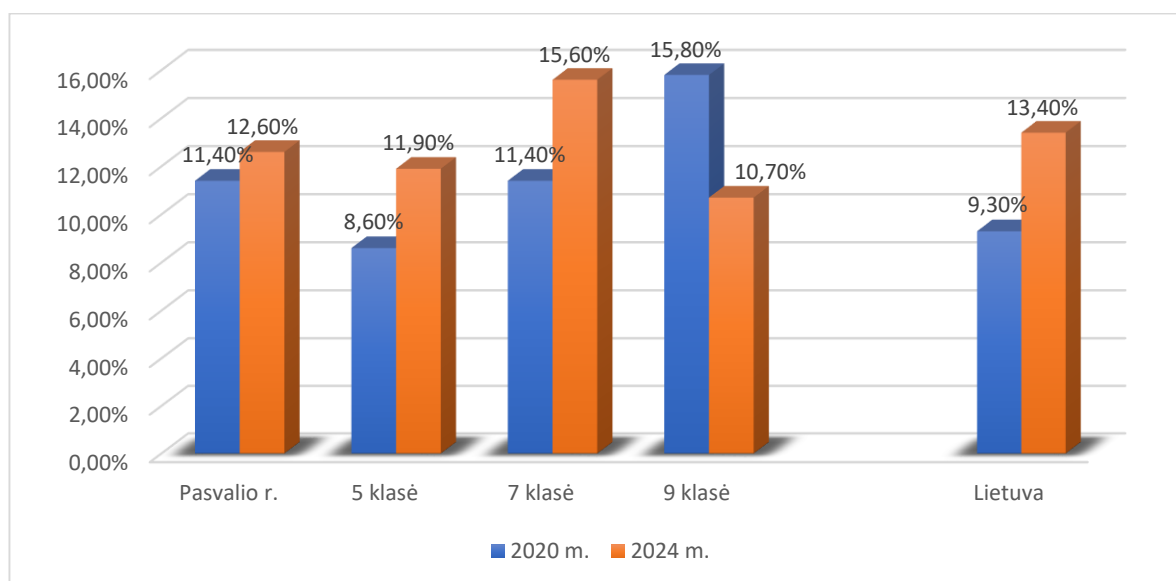
Nors patyčių mastas tarp vaikų didėja, vis dar stebimas tam tikras procentas mokinių, kurie patys tyčiojasi iš kitų. Tyrimas rodo, kad 28,5 proc. Pasvalio r. mokinių linkę patys tyčiotis iš kitų bendraamžių. Tai rodo, kad patyčios vis dar yra aktuali problema, kuriai būtina skirti didesnę dėmesį. Vertinant pagal klases, daugiausia besityčiojančių iš kitų vaikų buvo 7 klasėje (37 proc.). **25 pav.**

6.3. Vaikų skaičius patyrusių patyčias per socialinius tinklus

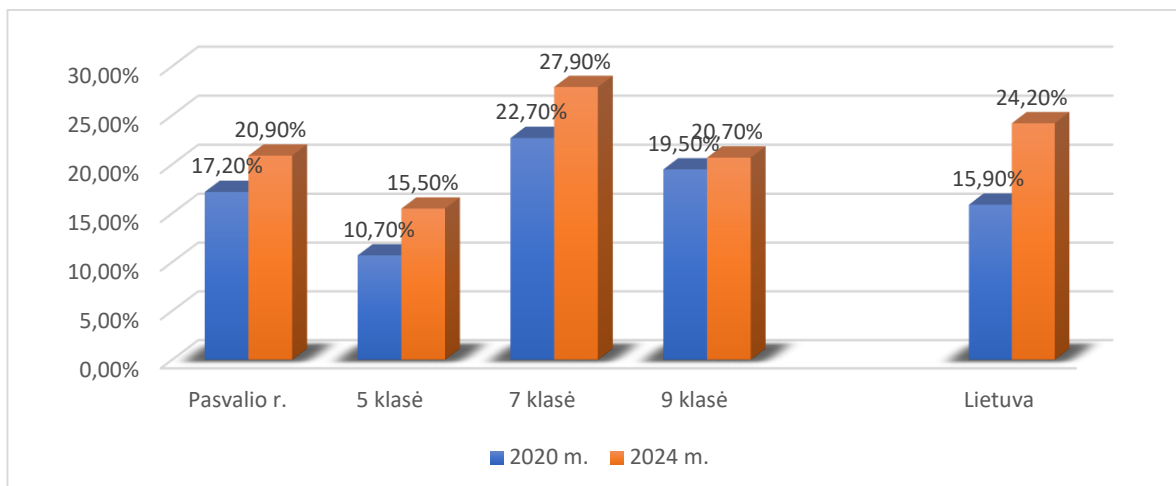
25 pav. Vaikų dalis, proc. kurie patys tyčiojosi iš kitų mokinių Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

Vaikų, kurie **per paskutines 30 dienų** patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu Pasvalyje buvo 12,6 proc. Lietuvos rodiklis šiek tiek didesnis – 13,4 proc. Vertinant patyrusių patyčias pagal klases matyti, kad daugiausia patyčias patiria septintos klasės mokiniai (15,6 proc.). Mažiausiai patyčias per socialinius tinklus patiria devintos klasės mokiniai (10,7 proc.). **26 pav.**

26 pav. Vaikų dalis, proc. kurie per paskutines 30 dienų patyrė patyčias per socialinius tinklus, el. p. ar telefonu Pasvalyje ir Lietuvoje.

Patyčias per socialinius tinklus, el. paštu ar telefonu **per paskutinius 12 mėnesių** patyrė 20,9 proc. Pasvalio r. mokinių. Daugiausia septintoje klasėje (27,9 proc.). Stebint tendenciją nuo 2016 m. patyčių mastas didėja tiek Pasvalyje, tiek visoje Lietuvoje. **27 pav.**

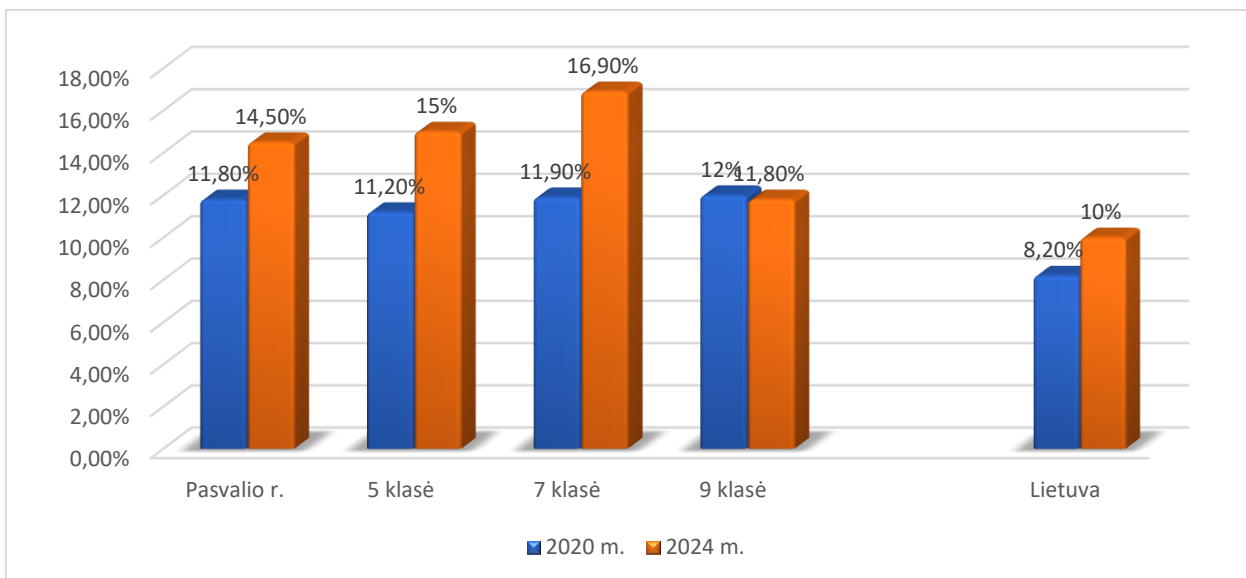
27 pav. Vaikų dalis, proc. kurie per paskutinius **12 mėnesių** patyrė patyčias per socialinius tinklus, el. p ar telefonu Pasvalyje ir Lietuvoje.

7. SAUGUMAS NAMŲ IR MOKYKLOS APLINKOJE

Vaikų saugumas namuose ir mokyklos aplinkoje yra viena svarbiausių temų, kuri reikalauja nuolatinio dėmesio ir atsakomybės iš visų suaugusiųjų. Namai turėtų būti saugi erdvė, kurioje vaikai gali augti, mokytis ir žaisti be baimės. Tuo tarpu mokykla, kaip antra namų aplinka, taip pat turi užtikrinti vaikų saugumą, kad jie galėtų sutelkti dėmesį į mokymąsi ir socializaciją. Saugumo užtikrinimas apima ne tik fizinę aplinką – saugias žaidimų aikšteles, tinkamą apšvietimą, tačiau ir emocinį saugumą, kuris apima draugišką ir palaikančią atmosferą.

7.1. Patiriamas smurtas iš tėvų

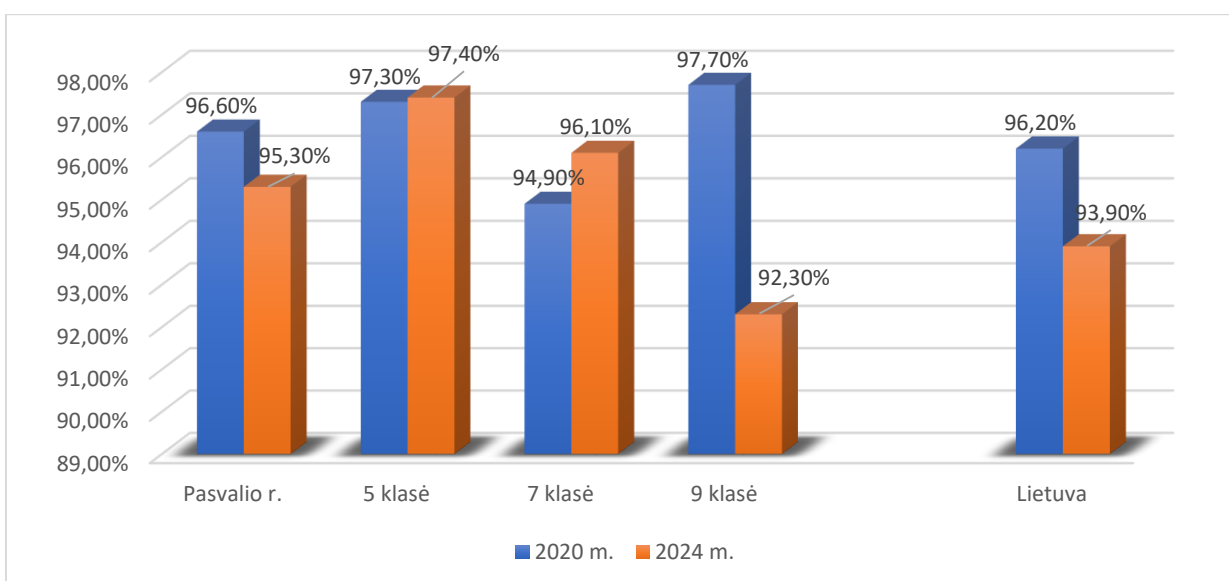
Mokinių gyvenamosios tyrimas parodė, kad Pasvalyje per paskutinius du mėnesius fizinį smurtą iš tėvų patyrė beveik 15 proc. 5, 7, 9 klasių mokiniai. Rodiklis yra 4,5 procento aukštesnis nei Lietuvos. Vertinant pagal klases, smurtą patyrusių, daugiausiai buvo septintoje klasėje (16,9 proc.). Stebint situaciją nuo 2020 m. matyti, kad didėja dalis mokinių patiriančių smurtą iš tėvų tiek Pasvalyje, tiek visoje Lietuvoje. **28 pav.**

28 pav. Vaikų dalis, proc. kuriuos per paskutinius 2 mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

7.2. Saugumas namų aplinkoje

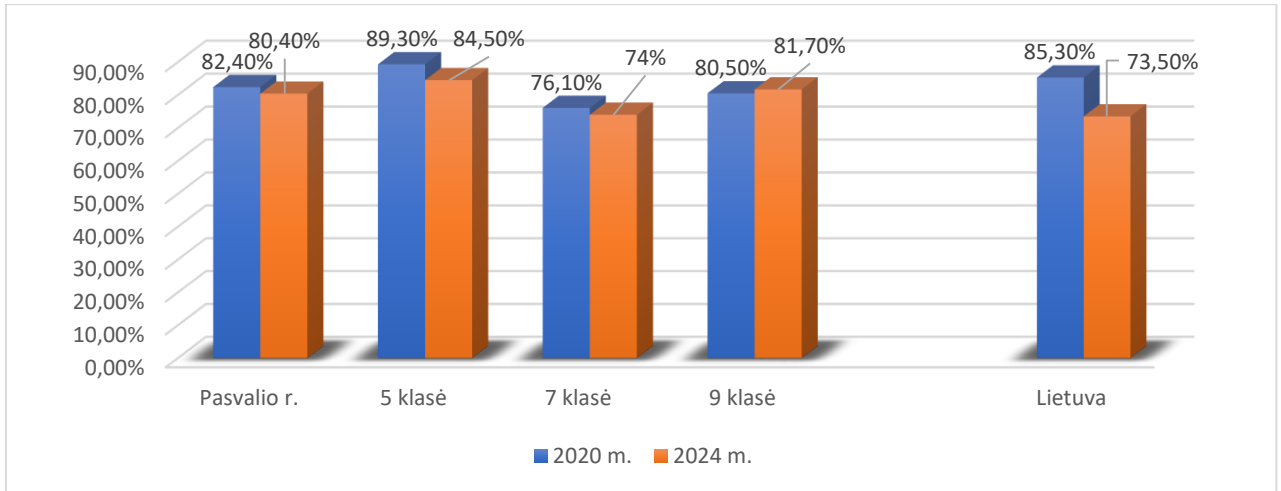
Namų aplinkoje saugiai besijaučiantys nurodė 95,3 proc. Pasvalio rajono 5, 7, 9 klasių mokinių. Saugiausiai jaučiasi penktokai (97,4 proc.). Mažiau saugi namų aplinka pasirodė devintos klasės mokiniams (92,3 proc.). **29 pav.**

29. pav. Vaikų dalis, proc. kurie jaučiasi saugūs namų aplinkoje, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

7.3. Saugumas mokyklos aplinkoje

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad saugūs mokykloje jaučiasi 80,4 proc. Pasvalio rajono moksleivių. Saugiausiai iš jų jaučiasi penktos klasės mokiniai (84,5 proc.). Mažiausiai saugūs - septintokai, (74 proc.). Pasvalio r. sav. rodiklis yra 6,9 proc. aukštesnis už Lietuvos. **30 pav.**

30 pav. Vaikų dalis, proc. kurie jaučiasi saugūs mokyklos aplinkoje, Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje.

Išvados

Laimingumas, sveikatos ir išvaizdos vertinimas.

Dauguma vaikų Pasvalio rajone ir Lietuvoje jaučiasi pakankamai laimingi, tačiau lyginant su ankstesniais metais, laimės jausmo rodiklis sumažėjo. Dauguma mokinių vertina savo sveikatą kaip gerą, tačiau pastebimas šio vertinimo sumažėjimas per pastaruosius ketverius metus. Daugiau nei trečdalis vaikų yra patenkinti savo išvaizda, tačiau ši tendencija skiriasi priklausomai nuo klasės.

Fizinis aktyvumas ir pasyvus laisvalaikis.

Pastebima tendencija, kad Pasvalio rajono moksleiviai sportuoja dažniau nei šalies vidurkis. Tačiau moksleiviai vis daugiau laiko praleidžia prie kompiuterių ir išmaniųjų įrenginių.

Mitybos įpročiai ir burnos higiena.

Paaiškėjo, kad pusryčiauja mažiau nei pusė 35,5 proc. Pasvalio rajono mokinių. Mažėjo vaikų dalis kasdien valgančių saldumynus. Vaisiai ir daržovės buvo vartojami dažniau nei vidutiniškai Lietuvoje.

Didėjo kasdien vartojančių gazuotus, saldžius gėrimus vaikų dalis proc. Mažėjo papildomai nededančių druskos į maistą vaikų dalis proc. Nežymiai, bet didėjo kasdien besivalančių dantis vaikų. Stebimas vis didėjantis energetinių gėrimų vartojimas, ypač vyresnėse klasėse.

Rizikingas elgesys

Tarp mokinių vis dar stebimas alkoholio, tabako ir elektroninių cigarečių vartojimo paplitimas, tačiau Pasvalio rajone šie rodikliai yra šiek tiek mažesni nei šalies vidurkis. Ypač didėja elektroninių cigarečių vartojimas.

Narkotinių medžiagų vartojimas.

Tyrimo duomenys rodo, kad Pasvalio rajono moksleivių narkotinių medžiagų vartojimas yra šiek tiek didesnis nei Lietuvoje vidutiniškai. 3,9 proc. moksleivių yra vartoję narkotines medžiagas, o 2,3 proc. bandė kitus narkotikus nei kanapes.

Saugumas kelyje.

Dauguma vaikų segi saugos diržus, tačiau atšvaitus ir šalmus dėvi tik mažesnė dalis mokinių.

Patyčios.

Patyčių paplitimas tarp moksleivių išlieka didelis, o didžiausią dalį patyčių patiria penktos klasės mokiniai. Mažėjo vaikų, kurie patys linkę tyčiotis iš kitų.

Saugumas namų ir mokyklos aplinkoje.

Tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma Pasvalio rajono vaikų jaučiasi saugūs tiek namų, tiek mokyklos aplinkoje. Tačiau pastebima, kad devintos klasės mokiniai šiek tiek dažniau nurodė mažesnę saugumo jausmą namų aplinkoje, palyginti su jaunesniais moksleiviais.

Didėjo fizinį smurtą iš tėvų patyrusių vaikų skaičius, ypač tarp septintų klasių mokinių. Fizinį smurtą iš tėvų patyrė beveik 15 proc. Pasvalio rajono mokinių, t. y. 4,5 proc. daugiau nei vidutiniškai Lietuvoje. Nuo 2020 m. smurto atvejų skaičius didėja tiek Pasvalyje, tiek Lietuvoje.